

Kunskapskrav 2015

ÅRLIG KUNSKAPSUPPDATERING

Innehåll

Kunskapskravens funktion	2
Målgruppsanpassning	2
Kognitiva nivåer	3
Ämnen ÅKU 2015	4
Penningtvätt – känn din kund.....	4
Penningpolitiken och inflationen	4
Information på aktiemarknaden – källor och tillförlitlighet.....	5
Lämplighetsbedömning och dokumentation vid rådgivning.....	6
Sparande inför pensionen	7
Uttag av pension.....	8
Hantering av kostnad för analys i fonder och bästa orderutförande	8
Rutiner för framtagande av strukturerade produkter	9
Nya regler för styrelseledamöter och verkställande direktör i kreditinstitut och värdepappersbolag.....	9
Kapitaltäckningsregler	10
Ändrade regler för försäkringsförmedlare.....	11

Kunskapskravens funktion

Detta dokument definierar den kunskap, i form av årlig kunskapsuppdatering, som krävs som ett komplement till licensieringstestet av SwedSecs licenshavare. Kunskapskraven ska fungera som stöd vid utformning av utbildningar och som underlag vid uppgiftskonstruktion. De ska ge en överblick över vad som förväntas av licenshavare med olika befattningar. Det är varje utbildningsanordnares uppgift att tolka kunskapskraven och utifrån tolkningen forma en relevant och pedagogisk utbildning.

Målgruppsanpassning

SwedSec har infört ett system med yrkesanpassade licensieringstester. Tanken är att även ÅKU ska kunna anpassas till yrkesroll. ÅKU 2015 innehåller totalt elva ämnen. Licenshavaren ska genomföra minst sex, för yrket relevanta, ämnen för att bli godkänd på ÅKU 2015. Syftet med detta upplägg är att genom större flexibilitet göra ÅKU mer relevant för respektive målgrupp.

I tabellen nedan beskrivs vilka ämnen som normalt är mest relevanta för de olika målgrupperna.

Ämne	Rådgivare ¹	Specialister ²	Ledning och kontrollfunktioner ³
Penningtvätt – känn din kund	x	x	x
Penningpolitiken och inflationen	x	x	x
Information på aktiemarknaden – källor och tillförlitlighet	x	x	
Lämplighetsbedömning och dokumentation vid rådgivning	x		x
Sparande inför pensionen	x		
Uttag av pension	x		
Hantering av kostnad för analys i fonder och bästa orderutförande		x	x
Rutiner för framtagande av strukturerade produkter		x	
Nya regler för styrelseledamöter och verkställande direktör i kreditinstitut och värdepappersbolag			x
Kapitaltäckningsregler		x	x
Ändrade regler för försäkringsförmedlare	x		x

¹ Personer som arbetar med finansiell rådgivning till konsumenter eller investeringsrådgivning till kunder och/eller personer som arbetar med försäkringsförmedling och ger råd om livförsäkringar med sparmoment, t.ex. privatrådgivare, företagsrådgivare och Private Banking-rådgivare

² Personer som arbetar inom olika typer av specialistfunktioner inom värdepappersområdet, t.ex. fond- och portföljförvaltare, analytiker och aktiemäklare.

³ Personer som arbetar med olika lednings- och kontrollfunktioner inom värdepappersmarknaden, t.ex. verkställande direktörer och andra ansvariga chefer, compliance officers samt vissa befattningar inom riskkontroll och andra kontrollfunktioner

Kognitiva nivåer

I beskrivningen till varje ämne framgår vilken kognitiv nivå licenshavaren förväntas ha uppnått efter att ha genomfört kunskapsuppdateringen. I tabellen nedan beskrivs olika kognitiva nivåer.

Nivå	Förklaring
Känna till (K)	Licenshavaren ska känna till och komma ihåg begrepp, definitioner och faktauppgifter.
Förstå (F)	Licenshavaren ska förstå och kunna förklara olika samband och sammanhang.
Tillämpa (T)	Licenshavaren ska kunna använda till exempel formler, regler, lagar och metoder.

Ämnen ÅKU 2015

Penningtvätt – känn din kund

När ett finansiellt företag inleder en affärsförbindelse med en kund ska kunden bedömas med avseende på risken för eventuell penningtvätt eller finansiering av terroristverksamhet. Denna process kallas allmänt för ”känn din kund”. Licenshavaren ska förstå vad dessa krav innebär för olika kundkategorier, t.ex. fysiska personer, företagskunder och kunder på distans. Licenshavaren ska även förstå de olika risknivåer som gäller och vad dessa innebär i huvudsak. Vidare ska licenshavaren förstå vilka krav som gäller för identifiering och kontroll av ”verklig huvudman”. Slutligen ska licenshavaren förstå när bedömning och klassificering av kunder ska ske såväl initialt (när affärsförbindelsen inleds) som löpande samt vilka krav på dokumentation av vidtagna åtgärder som gäller.

Läs mer i denna länk:

http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2013/penningtvatt2013ny2.pdf

Penningpolitiken och inflationen

Den senaste tiden har den låga inflationen i Sverige, och i viss mån även i omvärlden, diskuterats flitigt i både media och bland ekonomiska bedömare i allmänhet. Riksbankens inflationsmål på två procent har inte uppnåtts på länge, och diskussionen handlar både om vad denna diskrepans mellan mål och utfall beror på och hur den låga inflationen kan komma att påverka Riksbankens reporäntebeslut i framtiden.

För att förstå denna debatt är det nödvändigt att känna till på vilka sätt ändringar i reporäntan egentligen kan påverka inflationen i Sverige, på kort och på lång sikt. Dessa så kallade *transmissionsmekanismer* verkar i huvudsak genom tre olika kanaler, räntekanalerna, kreditkanalen och växelkurskanalen. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara hur dessa tre kanaler fungerar, dvs. hur ändringar i reporäntan genom respektive kanal omvandlas till inflationsimpulser. I samband med detta ska licenshavaren också kunna förstå och kunna förklara de ledtider som finns mellan ändringar i reporäntan och ändringar i den realiserade inflationen.

En relaterad fråga är på vilket sätt ändringar i reporäntan, som är en kort ränta, egentligen kan påverka de långa marknadsräntorna i ekonomin. Licenshavaren ska känna till de antaganden

man behöver göra för att komma fram till att ändringar i den korta reporäntan kommer att påverka de långa marknadsräntorna.

I den förda debatten har det också förekommit viss kritik mot Riksbanken från företrädare för exportberoende företag inom framförallt råvarusektorn. Argumentet har varit att den förda räntepolitiken har påverkat företagens intjäningsförmåga negativt. Licenshavaren ska kunna förklara på vilket sätt exportsektorn anser sig ha fått problem med den förda räntepolitiken.

En sista fråga är relationen mellan reporäntan och bolåneräntorna. Riksbanken har argumenterat för att en alltför låg reporänta kan leda till problem med hushållens skuldsättning. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara hur reporäntan påverkar bankernas upplåningskostnad, och dessutom känna till under vilka förutsättningar och på vilket sätt denna upplåningskostnad i sin tur kan tänkas påverka bolåneräntorna.

För ytterligare information se:

<http://www.riksbank.se/sv/Penningpolitik/Prognoser-och-rantebeslut/Hur-paverkar-penningpolitiken-inflationen/>

Information på aktiemarknaden – källor och tillförlitlighet

Ett beslut att investera på aktiemarknaden grundas som regel på extern information av olika slag. Oftast har det noterade bolaget själv lämnat informationen, varvid detta är underkastat ett omfattande regelverk och kontroll, i syfte att skydda investerarna. Även andra, exempelvis analysföretag, media eller privatpersoner kan dock sprida information och i dessa fall är kraven på informationen lägre. Utvecklingen inom IT, inte minst internet och sociala medier, har gjort det lättare att skapa och sprida information. Därmed har det blivit allt vanligare att andra än de noterade bolagen själva sprider information.

Den information som kan påverka investeringsbeslutet kan alltså vara tillgänglig på olika ställen, ha olika avsändare och syften och vara underkastad olika krav och kontroll. Det är viktigt att en licenshavare känner till detta och förstår vilka risker detta kan medföra.

Licenshavaren ska därför förstå de viktigaste egenskaperna hos den offentligt tillgängliga information som finns beträffande noterade bolag och deras värdepapper (dvs. inte generell

finansiell information) och som kan spela en roll för investerarens beslut. Licenshavaren ska förstå vilka brister, och därmed risker för investeraren, som denna information kan vara förenad med, exempelvis när det gäller felkällor och intressekonflikter. Med grundläggande information avses här i första hand prospekt/memorandum/teasers inför noteringar och nyemissioner, den kurspåverkande information och den regelbundna finansiella information som bolagen är skyldiga att offentliggöra, analyser upprättade av värdepappersinstitut och av andra fristående analysfirmor samt kursdata. Licenshavaren ska även känna till de källor och den information som en investerare bör iaktta särskild försiktighet med, i första hand erbjudanden och marknadsföring per telefon men även inlägg på s.k. chatforum och bloggar.

Lämplighetsbedömning och dokumentation vid rådgivning

Vid finansiell rådgivning är det centralt att rådgivaren kan tillämpa reglerna för lämplighetsbedömning och dokumentation. Finansinspektionen har i sin tillsyn konstaterat brister i hur värdepappersinstitut och försäkringsförmedlare bl.a. genomför informationsinhämtningen, behovsanalysen och dokumentationen av rådgivningen.

En analys av kundens ekonomi och mål med investeringen samt kunskaper och erfarenheter är i normalfallet grundläggande för rådgivningen.

Licenshavaren ska kunna analysera kundens löpande ekonomi, som är utgångspunkten för vilket utrymme kunden har för sparande och placeringar, samt kunna göra en tillgångs- och skuldanalys för att få fram kundens nettoförmögenhet och kunna bedöma lämpligt risktagande.

Licenshavaren ska kunna särskilja de olika placeringshorisonterna för sparmål såsom buffertsparande, målsparande, pensionssparande etc. Licenshavaren ska veta hur placeringshorisonten påverkar förväntad avkastning och risk.

Att kunna analysera kundens vilja till risktagande är av fundamental betydelse, liksom att kunna relatera riskvilja till vilken avkastning som kan förväntas. En licenshavare ska också kunna analysera huruvida kundens riskvilja är förenlig med kundens ekonomiska situation, dvs. kan kunden bära aktuell risk?

Licenshavaren ska även säkerställa att kunden förstår risken i de placeringsförslag som rådgivningen leder fram till och att kunden har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att placera i föreslagna produkter.

Licenshavaren ska kunna dokumentera innehållet i rådgivningen så att en utomstående ska kunna förstå och följa vilka avväganden som har gjorts och motiven till de placeringsråd som lämnats och varför just dessa råd är lämpliga för denna kund.

Licenshavaren ska kunna tillämpa reglerna kring rådgivning i sitt dagliga arbete.

För ytterligare information se föredrag av Håkan Dahlberg, Finansinspektionen, vid SwedSecs seminarium den 19 september 2014:

<http://www.youtube.com/watch?v=C6JNpG6E9-o>

Sparande inför pensionen

Det blir allt viktigare att spara till sin pension och att pensionskapitalet placeras på ett lämpligt sätt. Licenshavaren ska därför förstå och kunna förklara regelverket kring sparande och placeringar inför pensionen.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara avdragsregler för privatpersoner och enskilda firmor. Vidare ska licenshavaren förstå och kunna förklara vilka skatteregler som gäller för olika skattemiljöer och försäkringstyper (P-försäkring, IPS, K-försäkring, ISK och direkt sparande, Kapitalpension – ej nytecknande). Licenshavaren ska förstå och kunna förklara reglerna om respektive sparande och exempelvis på vilket sätt sparandet är bundet. Licenshavaren ska vidare förstå och kunna förklara vilka regler som gäller för återbetalningsskydd och efterlevandeskydd, förmånstagare och arv.

Licenshavaren ska vidare förstå och kunna förklara reglerna om vilka pensioner olika personer har och vad som gäller för respektive typ, exempelvis för den allmänna pensionen och de vanligaste avtalspensionerna/tjänstepensionerna (avtal mellan arbetsmarknadens parter) som finns.

Licenshavaren ska känna till att på exempelvis minpension.se finns stora delar av den kommande pensionen sammanställd.

Uttag av pension

Valet hur och när pensionen tas ut kan ha stor betydelse. Licenshavaren ska därför förstå och kunna förklara regelverket kring hur uttag av pension sker, konsekvenser av förtida uttag alternativt ändrad utbetalningsperiod samt konsekvenser av olika uttagsperioder av pensioner. Licenshavaren ska förstå och kunna förklara vilket återstående kapital som tillfaller dödsboet och/eller vem som är förmånstagare.

Hantering av kostnad för analys i fonder och bästa orderutförande

När en fondförvaltare handlar finansiella instrument för en fonds räkning gäller särskilda krav dels på hur transaktionskostnader och kostnader för t.ex. analys ska hanteras, redovisas och fördelas mellan fonden och förvaltaren, dels på hur förvaltaren ska utvärdera kvaliteten på de affärer som gjorts ("bästa orderutförande"). När en förvaltare önskar göra transaktioner genom ett visst institut men få analys från ett annat institut uppkommer särskilda problem av såväl näringsrättslig som skatterättslig natur. I sådana fall ingås ofta ett avtal om fördelning av kostnaderna ("Commission Sharing Agreement", eller "CSA") mellan förvaltaren och det institut som utför transaktionerna.

Licenshavaren ska känna till de övergripande krav som gäller avseende hantering av kostnader och bästa orderutförande i den situation som beskrivits ovan. Licenshavaren ska även känna till de väsentliga beståndsdelarna i Commission Sharing Agreements och de övergripande principer som bör tillämpas med avseende på sådana avtal.

För ytterligare information se Finansinspektionens skrivelse "Hantering av kostnad för analys i fonder och bästa möjliga resultat vid portföljtransaktioner" (FI Dnr 14-6664):

http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/40_Skrivelser/2014/analystkostnad_fonder.pdf

Rutiner för framtagande av strukturerade produkter

Finansinspektionen har i sin tillsyn konstaterat att den som tar fram strukturerade produkter har ett ansvar för att redan vid konstruktionen av den strukturerade produkten lägga grunden för ett gott kundskydd. Uttryckliga regler om produktprocessen kommer i MiFID II. Redan nu finns det dock riktlinjer från Esma om vad som bör ingå i en väl fungerande produktprocess:

- en dokumenterad och tydlig process med tydliga regler för beslutsfattande och kontrollfunktionernas (t.ex. risk och compliance) inblandning,
- användning av modeller och tester,
- utgångspunkt i en tänkt målgrupp och en bedömning av hur produkten passar denna målgrupp,
- ett noggrant urval av distributörer osv.

Licenshavaren ska känna till de grundläggande elementen som bör finnas med i en process för framtagande av strukturerade produkter.

För ytterligare information se Esmas Opinion, Structured retail products – Good practices for product governance arrangements Esma/2014/332:

<http://www.esma.europa.eu/content/Structured-Retail-Products-Good-practices-product-governance-arrangements>

Nya regler för styrelseledamöter och verkställande direktör i kreditinstitut och värdepappersbolag

Enligt ändrade regler för kreditinstitut och värdepappersbolag ställs en rad nya krav på styrelse och verkställande direktör i sådana institut.

- Sedan tidigare har gällt för var och en som ska ingå i styrelsen, vara verkställande direktör eller vara ersättare för någon av dem, att personen i fråga ska ha tillräcklig insikt och erfarenhet för uppdraget och även i övrigt vara lämplig. Enligt de nya reglerna ska också styrelsen i sin helhet ha tillräcklig kunskap och erfarenhet för att leda företaget.

- Den som är styrelseledamot eller verkställande direktör i ett kreditinstitut eller ett värdepappersbolag ska avsätta tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt uppdrag. Det innebär att man rent generellt inte får ha fler uppdrag än som kan anses lämpligt. Därutöver gäller för den som är styrelseledamot eller verkställande direktör i ett företag av betydande storlek följande:
 - En verkställande direktör får ha högst två andra styrelseuppdrag.
 - En styrelseledamot som inte är verkställande direktör får ha sammanlagt högst fyra styrelseuppdrag.

Licenshavaren ska känna till de nya reglerna om styrelsen och verkställande direktören.

Ytterligare information om de nya reglerna finns i prop. 2013/14:228:

<http://www.regeringen.se/download/db913590.pdf?major=1&minor=240171&cn=attachment>
[PublDuplicator_0_attachment](#)

Kapitaltäckningsregler

Den senaste finanskrisen ledde till nya regler om bankers kapital, framför allt den s.k. Basel III-överenskommelsen. Basel III-överenskommelsen innehöll ett stort antal åtgärder för att komma till rätta med svagheter i de globala finansiella regleringarna. Åtgärderna riktade sig både mot finansierings- och likviditetsrisker och mot bankernas alltför svaga kapitalisering. EU har genomfört Basel III-överenskommelsen som bindande regler.

Det övergripande syftet med de nya kapitaltäckningsreglerna är att stärka institutens förmåga att stå emot förluster och att minska sannolikheten för nya finansiella kriser. Därför har det införts nya krav på instituten att hålla mer kapital av högre kvalitet. Det har även tillkommit nya krav på instituten att hålla extra kapitalbuffertar som kan fungera som stöddämpare vid dåliga tider och minska risken för att problem i den finansiella sektorn sprider sig till resten av ekonomin. Även nya krav på att stärka likviditeten tillkommer.

Kapitaltäckningsreglerna är liksom tidigare uppbyggda kring tre pelare. Licenshavaren ska känna till de grundläggande kraven som gäller för ett företag avseende soliditet, likviditet och riskhantering. Licenshavaren ska känna till de regler som ställer krav på att ett företag ska göra sin egen (interna) bedömning av vad som är en ändamålsenlig kapitalisering (IKU/Pelare

2). Licenshavaren ska även känna till de lagstadgade minimireglerna för kapitalkrav (Pelare 1) samt känna till vilka regler som gäller avseende offentliggörande av information avseende kapitalkrav, kapitalbas, riskhantering m.m. (Pelare 3) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Licenshavaren ska känna till de regler som Finansinspektionen utfärdat gällande krav på likviditetstäckningsgrad (Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2012:6) om krav på likviditetstäckningsgrad och rapportering av likvida tillgångar och kassaflöden). Licenshavaren ska slutligen känna till syftet med de kapitalbuffertar som finns och de grundläggande kraven för dessa.

För ytterligare information se PM om Kapitaltäckningsregler:

<http://www.swedsec.se/press/nyheter/kapitaltaeckningsregler-pm-infoer-licensieringstest>

Ändrade regler för försäkringsförmedlare

Den 1 mars 2015 kommer en rad ändringar i reglerna för försäkringsförmedlare. Nedanstående beskrivning utgår från att förslagen i Ds 2014:22 Stärkt konsumentskydd vid försäkringsförmedling genomförs. Det kan dock komma att ske ändringar under hösten/vintern, varför utbildningsföretagen förväntas beakta de materiella förändringar som kan komma.

Provisionsförbud

En försäkringsförmedlare ska inte få ta emot ersättning från någon annan än kunden om det kan skada kundens intressen. Finansinspektionen får föreskriva vilka ersättningar som avses, Ds 2014:22 s. 52 ff. och 82-84. Licenshavaren ska känna till provisionsförbudet.

Ytterligare information om de nya reglerna finns i Ds 2014:22 (och propositionen när den kommer):

http://www.regeringen.se/download/b0d35dd0.pdf?major=1&minor=242567&cn=attachment_PublDuplicator_0_attachment

Krav på lämplighet för förmedlare/ledande befattningshavare

Utöver de formella kraven på att inte vara underårig, inte vara försatt i konkurs, ha tillräckliga kunskaper m.m. i 2 kap. 5 § lagen om försäkringsförmedling, införs ett krav på att en försäkringsförmedlare – eller om det är fråga om en juridisk person; ledande befattningshavare i den juridiska personen – även i övrigt ska vara lämplig. (Observera att kravet inte gäller fysiska personer som är anställda hos en juridisk person som är förmedlare – för dem gäller dagens krav). Finansinspektionen får föreskriva vad som krävs för att uppfylla kravet på lämplighet.

Syftet med detta nya krav är att tidigare misskötsel som förmedlare eller ledande befattningshavare hos en förmedlare ska kunna diskvalificera någon från att få ett nytt tillstånd, se Ds 2014:22 s. 26 ff. och s. 80-81. Licenshavaren ska förstå vad kraven på lämplighet innebär.

Försäkringsförmedlare ska inte kunna undgå sanktion genom att frivilligt avstå från tillståndet innan sanktionsfrågan har avgjorts

Såsom lagen hittills har varit utformad kan en försäkringsförmedlare som Finansinspektionen har öppnat ett tillsynsärende mot, frivilligt avstå från sitt tillstånd och då läggs tillsynsärendet ner. De ändringar som föreslås innebär att om det pågår ett tillsynsärende och förmedlaren då förklarar sig avstå från tillståndet får inspektionen lägga samman dessa ärenden och avgöra frågan om ingripande före frågan om frivilligt avstående från tillståndet. Licenshavaren ska känna till denna möjlighet för inspektionen.

Begränsningar i vad en försäkringsförmedlare får marknadsföra

Det har förekommit gränsdragningsproblem där det åtminstone har sett ut som att försäkringsförmedlare har ägnat sig åt verksamhet som de saknat tillstånd för, men när Finansinspektionen har försökt ingripa har förmedlarna invänt att det bara varit fråga om marknadsföring och för det krävs inget särskilt tillstånd. Enligt lagförslaget ska dock en försäkringsförmedlare inte få marknadsföra andra försäkringar och produkter, t.ex. strukturerade produkter, än dem förmedlaren har tillstånd för, se Ds 2014:22 s. 48 ff. och s. 81. Licenshavaren ska känna till begränsningarna i vad en försäkringsförmedlare får marknadsföra.